

Гарга (чавка) (*Coloeus monedula*)

Гърбът и коремът на гаргата са сиви. Крилата и опашката са черни с метален блясък, а челото и темето-черни с виолетовосинкав оттенък. Мъжките и женските не се различават-нямат полов диморфизъм. Младите екземпляри имат по-светло оперение без метален блясък.

У нас гаргата е постоянна птица. Обитава предимно равнините и предпланинските райони-окрайнини на гори, скалисти проломи, карстови понори и пещери. Среща се и в населени места-развалини, камбанарии, тавани на запостели сгради и други постройки. Гнезди на колонии-по няколко десетки двойки. Гнездото си строи по скални пукнатини, пещери, хралупести дървета, под покриви или тавани на жилищни постройки и др. По-рядко използва гнезда на чужди птици. Гнездото е изградено от клончета и застлано с перца, суха трева мъх, парцалчета, хартиени отпадъци и др. Понякога едно и също гнездо се използва няколко години последователно. През април женската снася 3-7 зеленикави яйца с маслинокафяви петна около тъпия край. Женската мъти яйцата 18-20 дни. За изхранването на малките се грижат и мъжкията, и женската. В края на лятото гаргите се събират на ята и водят скитнически начин на живот. Храната на гаргата е разнообразна: главно насекоми (бръмбари, гусеници, пеперуди), по-рядко мишевидни гризачи и семена.

Синя гарга (синявица)

(*Caracias garrulus*)

Синята гарга е едра колкото чавка. Главата и долната страна на тялото са синьозеленикави с метален блясък, а гърбът и плещите са червенокафяви. Крилата са синкави, само меховите пера са черни. Опашните пера са синьозелени, само крайните двойки имат черни върхове. Няма полов диморфизъм. Младите екземпляри са без метален блясък с по-силен маслинокафяв оттенък на оперението.

Синята гарга е прелетна птица. Долита през април и отлита през септември. Зимува в тропическите области на Африка. У нас тя е многобройна в равнините. Обитава открити площи - обработваеми полета с еденични дървета, малки горички, речни брегове, овощни градини и крайпътни насъждения. Често каца по телефонните стълбове и жици.

Гнезди в хралупи, скални пукнатини, в дупки по стръмни брегове край реки или на

открито по дърветата. Понякога заема изоставени гнезда на врани и керкенеци. Гнездото е застлано с трева, сухи листа, косми и пера. През май женската снася 4 - 6 лъскавобели яйца, които мъти 18 - 19 дни. При храненето на малките взема участие и мъжкият. Малките напускат гнездото след четири седмици. През този период те отделят специфична миризма, която ги предпазва от хищници.

Синята гарга се храни със скакалци, майски бръмбари, житни бегачи, хоботници и др. По-рядко се храни с гущерчета, жаби, мишки, а през есента и с различни плодове.

Глухар (див петел)

(Tetrao urogallus)

Глухарят е голям колкото пуяк. Мъжкият има тъмно оперение. Кожата по "веждите" е без пера и е кървавочервена на цвят. Главата, гърбът и слабините са кестенявокафяви с дребни черни напречни рисунки. Гушата и гърдите са черни със зеленикав метален блясък. Крилата са черни, а опашката - закръглена. Опашните пера са черни с белезникави петна в средната част. Женската е по-дребна - колкото кокошка. Тя има ръждивокафяво оперение, изпъстрено с по-светли ивици и петна. Младите екземпляри приличат на женската. Глухарят е постоянна птица. Среща се в иглолистните и смесени гори на нашите планини. Размножителният период започва в края на март. Тогава мъжките токуват. Те избират хоризонтални клони на изсъхнали дървета и сутрин 2 - 3 часа преди изгрев започват да пеят. Когато на едно място за токуване се съберат две мъжки птици, те започват борба, докато единият победи и прогони противника си. Глухарят е предпазлива птица, но когато мъжкият пее, не чува. Женската прави гнездото на земята сред висока растителност. През май снася 6 - 11 светлокафяви яйца, изпъстрени с дребни точки. Малките се излюпват след 23 - 26 дни. Те са покрити с нежен пух. Напускат веднага гнездото и тръгват след женската. След 10 дни могат да подхвъркват по ниските клони на дърветата и образуват малки ята. Храната на глухаря е разнообразна - семена, листа, пъпки на дървета, червейчета, боровинки, малини, къпини и жълъд. През зимата се храни предимно с иглолистни листа. За смилането им поглъща камъчета (гастролити).

Гмурец (голям дългуч)

(Podiceps cristatus)

През размножителния период големият гмурец има на главата си роговидна черна качулка. Бузите са с ветрилообразни якички от пера с белезникава основа и червенокафява периферия. Останалата част от главата, предната страна на шията, гърдите и коремът са коприненобели. Слабините са ръждиви с неясни петна. Горната страна на шията, гърбът и крилата са чернокафяви. През останалите сезони двойната качулка и якичките са чернокафяви. Младите екземпляри са тъмнокафяви с няколко успоредни черни ивици по бузите и шията.

Големият гмурец е постоянна птица. Обитава водоеми със застояла вода, богата на риба и обрасли с гъста водна растителност. През зимните месеци у нас долитат екземпляри от северните страни на Европа. Тогава се среща в блатата, реките, езерата и язовирите в цялата страна. През лятото населява големите блата край р. Дунав и Черно море и рядко вътрешни сладководни водоеми.

Гнезди поеденично и много рядко образува малки гнездови колонии. Гнездото си прави между тръстиката. Натрупва стебла на тръстика и построява голям "сал", върху който е разположено гнездото. През май женската снася 3 - 6 зеленикавобели яйца, които мъти заедно с мъжкия 28 дни. Веднага след излюпването малките плуват добре, а няколко дни по-късно започват да се гмуркат. При опасност те се крият под крилата на женската и тя заедно с тях се гмурка под водата и избягва неприятеля.

Голямият гмурец се храни с риба, мекотели, ракообразни, насекоми, малки земноводни и рядко с растителна храна.

Гривяк

(Columba palumbus)

Гривякът е най-едрият наш гълъб. Има сиво оперение с пурпурнозелен метален блясък по врата. От двете страни на врата има по едно бяло петно. Бяла ивица има и по извивката на крилата. Няма полов диморфизъм. Младите екземпляри имат кафеникав оттенък по гърдите и нямат блясък по врата.

Гривякът е прелетна птица. Долита през март и отлита през октомври. Зимува в Южна Италия и Сицилия. По време на прелет броят му нараства, защото през нашата страна минават големи ята от Северна Европа. Отделни екземпляри остават през зимата. Среща се в равнините и планините до горната граница на горите. Обитава стари широколистни, смесени и иглолистни гори, далеч от населени места, лонгозни речни крайбрежия и стари паркове.

Размножителният период започва през април. Мъжките пеят брачните си песни сутрин рано, като кацат по върховете на високи, сухи дървета. Гнезди по дърветата. Гнездото е изградено от клонки, а вътре е застлано с трева. Женската снася 2 бели яйца, които

мъти 17 - 18 дни. Гривякът не е привързан много към гнездото си. Ако по време на мътене птицата се безпокои често, тя напуска гнездото си. Малките остават в гнездото около 40 дни. След това те дълго време се движат на ято. Отглежда 2 - 3 поколения годишно.

Гривякът се храни със семена на диви растения и житни култури, дъбов и буков желъд, плодове на глог, малини, боровинки и свежи листенца на треви.

Гургулица

(Streptopelia turtur)

Горната страна на тялото на гургулицата е пепелявосива с по-тъмен оттенък по тила. От двете страни на врата има по едно тъмно петно. Грлото и коремът са бели, а гушата и гърдите - виненочервени. По крилата има черни шарки. Средните опашни пера са изцяло кафяви, а останалите имат широка бяла ивица по върха. Женската има по-светли гърди. Оперението на младите екземпляри е кафеникаво, а гърдите - белезникави. Тъмните петна по шията са слабо забележими.

Гургулицата е прелетна птица. Долита през април и отлита през септември и октомври. Зимува в Централна Африка. Среща се в равнините и предпланинските склонове до 1000 - 1200 м надморска височина. Обитава покрайнини на широколистни гори с богат подлес от храсти, полезащитни пояси, скрити пространства с групи от дървета, крайречни насаждения, паркове и стари овощни градини.

Брачните двойки се образуват по време на пролетния прелет. Гнезди в храсти и по клоните на дърветата. През май женската снася 2 бели яйца, които мъти 2 седмици. Изплашили се по време на мътене, тя изоставя яйцата и прави ново гнездо на друго място. Първите дни след излюпването на малките тя ги храни с "птиче мляко", а по-късно - с размекнати семена и зърна. Отглежда две поколения годишно.

Гургулицата се храни със семена на диви и културни растения, плодчета, понякога с насекоми и ларви. Проявява предпочитания към слънчогледово, конопено и сусамено семе. През лятото се среща често на ято в житните посеви. Храната си търси сутрин и привечер, а през горещите обедни часове почива на кичести дървета близо до вода.

Гълъб (скален)

(Columba livia)

Оперението на скалния гълъб е сивосиньо. По врата има зеленикав оттенък с метален блясък. Кръстът е бял, а на крилата се очертават две черни ивици. Краят на опашката е черен. Няма полов диморфизъм. Младите екземпляри са без метален блясък. Черните ивици по крилата са много неясни. Коремната страна на тялото е по-светлобелезникава.

Скалният гълъб е постоянна птица. Обитава скалисти стръмни брегове на реки и морета, проломи, дефилета, карстови терени и входове на пещери. По-рядко се среща и в обширни горски комплекси. Често образува големи ята и каца по най-високите скали, където има добра видимост. Когато не го преследват, се заселва в селища и се кръстосва с домашни породи гълъби.

Гнезди в скални пукнатини, във входове на пещери и под корнизи и навеси. Гнездото е построено небрежно от клончета и сламки, без постелка. Женската снася 2 бели яйца, които мъти заедно с мъжкия. Малките се излюпват след 16 - 18 дни. Първите дни на родителите им ги хранят със секрет, който се отделя по жлезите на гушите им. Този секрет се нарича "птиче мляко". Постепенно тя разнообразява храната на малките, като им дават и кашичка от размекнати в гушата семена. След един месец малките започват да и напускат гнездото. Тогава те се събират на големи ята и през целия ден са заедно. Отглежда 2 - 3 поколения годишно.

Скалният гълъб се храни с различни семена на диви и културни растения. Понякога събира и дребни горски плодове.